

kronikk

Skriv til Dagbladet,
Kulturredaksjonen,
Pb 1184 Sentrum
0107 Oslo

Faks 22 31 05 00
E-postadresse:
Kronikk@dagbladet.no

Et svar til Odd-Bjørn Fure

Hans Fredrik Dahl
historiker

Det er vel kjent for Dagbladets lesere at David Irving har sterkt avvikende synspunkter på jødeutryddelsen. Han har vel vært mer omtalt i denne avis enn noen annen historiker siden 1980. Mindre kjent for leserne er kanskje at han samtidig er oppfattet ikke bare som meningsberettiget, men som en som har gitt verdifulle bidrag til forskningen. Princeton-historikeren Gordon A. Craig skriver om ham:

«Faktum er at han (David Irving) vet mer om nasjonalsosialismen enn de fleste profesjonelle forskere på dette området. Alle som studerer årene 1933–45 skylder ham mer enn de vanligvis er villige til å innrømme, både for hans energi som forsker og for bredden og intensiteten i hans bøker... Slike folk som David Irving er uunnværlige i den historiske virksomhet, og vi må ikke tillate oss selv å se bort fra deres synspunkter.»

Odd-Bjørn Fure argumenterer gjennom hele sin brosjyre for at Irving er tofalt verdiløs og helt til å se bort fra som historisk forsker. Han belegger dette med sitater fra én tung tysk professor og nevner et par andre. Jeg tror sitatet ovenfor er tilstrekkelig til å vise det som for meg er poenget: Om David Irving hersker forskjellige meninger blant fagfolk. Min mening står ikke alene, og den er slett ikke så avvikende som Fure sier.

At Fure frakjenner meg personlig enhver kompetanse til å vurdere Irving som historiker, vil jeg la ligge. Han må selvfølgelig få mene hva han vil. Men

historikerstrid

«Kampen mot glemselen. Kunnskapsvakuum i mediesamfunnet» av Odd-Bjørn Fure tar et kraftig oppgjør med den britiske historikeren David Irvings nedtoning av Det tredje rikets utryddelsesleire; med Hans Fredrik Dahls rosende omtale av Irvings kildekritikk; med Dagbladets etterrettelighet og anstendighet, og med norske historikers manglende engasjement i debatten.

I særlig grad gjelder dette den internasjonale vurdering av Irvings hovedverk, «Hitler's War» fra 1977. Boka er sterkt omstridt, selvfølgelig, på grunn av synspunktet om at Hitler ikke godkjente noen jødeutryddelse, i alle fall ikke før i 1943. Ikke desto mindre sier Craig, som er den engelsktalende verdens kanskje ledende

kjenner av tysk historie, dette: «Den er den beste studie av den tyske siden av andre verdenskrig som vi har, og som sådan uunnværlig for alle som beskjeftiger seg med denne krigen.»

Hvis Odd-Bjørn Fure hadde brydd seg om å sitere denne setningen (han siterer en del andre fra Craigs anmeldelse i New York Review) ville leseren lett kunne se at det simpelthen ikke er riktig at min generelt høye mening om «Hitler's War», som jeg har hevdet siden 1977, er sær og avvikende. Også om dette verk er det delte meninger blant høyt kompetente historikere.

Craigs mening er bemerkelsesverdig. Hvis man et øyeblikk tenker over set-

ningen «den beste studie fra tysk side av andre verdenskrig som vi har» – og vi har atskillige titusener – så vil man i alle fall forstå at Fures karakteristikker er misvisende.

Man kan mene at Irving prinsipielt bør utgis, men aldri roses uten at man samtidig fordømmer ham for det som er uholdbart i hans produksjon og virksomhet for øvrig. Det er et synspunkt jeg tar til etterretning. Men jeg vil minne om at det lett kan føres ut i det urimelige. Mange historikere har en kommunistisk bakgrunn. Det ville være uholdbart om man alltid skulle trekke deres partiforhold, deres forsvar for stalinismen osv., inn ved hver vurdering av deres bøker, selv om stalinismen er minst like uhyrlig som nazismen.

Mot Irvings siste bok, «Josef Goebbels: Mastermind of the Third Reich» fra 1996, reiser den samme Craig en del innvendinger i sin lange og omhyggelige anmeldelse. Anmeldelsen dekker helt ut mitt eget syn, bortsett fra at jeg ikke er enig i at Irvings Goebbels er dårligere enn forgjengeren, Ralph Reuths biografi fra 1990. I hovedsak har vi imidlertid samme oppfatning av Irvings bok – av dens store fortjenester, interessante passasjer og skarpsindige analyser (Craigs ord). Jeg må likevel minne om at jeg aldri har søkt eller fått plass til å skrive noen anmeldelse eller en helhetsvurdering av boka. «Opprinnelig skrev jeg bare tre, fire linjer om den, for å legitimere den faglige gehalt i relasjon til spørsmålet om den fortjener utgivelse eller ikke.

Fures egen kritikk av biografien er lite tilfredsstillende. Han gir gjentakende ganger uttrykk for at han leser en biografi slik at forfatteren mener det samme som hovedpersonen. Han bortser derved fra det elementære poeng om synsvinkelen. Han tillegger sitatet en forkjørt betydning. Han tror også at man med rimelighet kan summere antallet drepte jøder spredt rundt i en bok, og så komme fram til hva han anser som forfatterens synspunkt på jødeforfølgelsen som sådan. Han unngår å ta opp vesentlige engasjementer ved biografien, og gir i det hele et lite balansert inntrykk. Men han er selvfølgelig velkommen med sine synspunkter. Leseren skal bare vite at også hans meninger vil være omvistet blant fagfolk.

Hvem er jeg som sier dette? Internasjonalt sett er mine egne kvalifikasjoner beskjedne. Men jeg har da forskert i nasjonalsosialismens propaganda i tjuå år, og skrevet i alle fall tre bøker og fagartikler omkring emnet, det meste basert på tysk arkivstoff. Jeg tror jeg tør si at Fures karakteristikker av min tofalt manglende kompetanse på dette punkt gir et litt skjevt inntrykk.

Når det gjelder Irvings og andres arbeid med nasjonalsosialismens kilder, har Fure rett i at jeg i denne debatten aldri har dokumentert noen begrunnelse for min vurdering. Det kommer av at avisartikkelens 60 linjers format vanskelig tillater realdiskusjoner, hva Fure selv demonstrerer ved nå å gå over i et annet format, den 50–60 siders lange pamflett.

Jeg ser fram til å legge ut mitt materiale og mine argumenter i den debatt Fure og jeg nå må ta om dette realitets-spørsmål. La meg i den forbindelse innrømme at min karakteristikker av Irving som «den fremste kildekritiker innen nazismens historie» var ubetenksom. Jeg vil nøye meg med å si at han er «en av de fremste» eller «blant de ledende». Etter Fures pamflett å dømme vil det

imidlertid spille liten rolle for ham.

Odd-Bjørn Fure sier så at jeg «er en person som benekter de mest terrorstiske og menneskefjendelige sider ved den nazistiske stat» (s. 38). Til støtte for denne svært alvorlige påstanden bringer han opp to sitater: en setning som skal vise at jeg «minimaliserer nazi-statsens forbrytelser» i Auschwitz, og to avsnitt i en 8. mai-artikkel som skal vise at jeg driver «idyllisering av den tyske okkupasjon av Norge». I begge disse tilfeller må jeg dessverre betvile hans evne til korrekt lesning.

I 1994 skrev jeg en artikkel om det uheldige i å straffedømme og fengsle revisjonister og andre som benekter at jødemord i det hele foregikk. Begrunnelsen var blant annet denne: «Skal det anses straffbart å si offentlig at ingen jøder ble gasset i Auschwitz, når spørsmålet om antallet sikre gassofre blant fagfolk i årss løp er sunket fra tre millioner til om lag 800 000?»

Fure kaller denne setningen «forvirrende», «grotesk» og «avslørende for et ønske om å minimalisere massemord». Men det er grepet ut av luften. For setningen er faktisk sann. Fagfolk i enhver rimelig betydning av ordet har hatt så forskjellige meninger. Direktøren og kuratorene ved Auschwitz-museet presenterte i alle år etter 1945 antallet døds- ofre i Auschwitz som fire millioner, hvorav de fleste gasset i hjel. Dette tallet var gitt til Polen av Sovjet-myndighetene i 1945, for å utnyttes for hva det var verd i den kalde krigens tjeneste. Alle som besøkte Auschwitz, vet at en plakkett utenfor leiren ga akkurat denne opplysningen, satt opp av mennesker som selvfølgelig var museets fremste fagfolk. Museets skrifter ga det videre. De fire millionene fikk på denne måten innpass i «den allmenne oppfatning» om saken, skriver Polen-eksperten Norman Davies. Hvor langt de fikk innpass i historiebøkene, har jeg ikke selv undersøkt. Mange historikere har selvfølgelig ment at tallet var for høyt.

Først i 1990 ble tallet offisielt justert ned til 1,2–1,5 millioner, hvorav 0,8–1,0 millioner jøder. Senere har franskmannen Jean-Claude Pressac, som er fagmann om ikke historiker, justert antallet ned til nærmere 750 000, avrundet til 0,8 millioner.

Man kan ha forskjellige meninger om hvorvidt dette er relevant i en straffere- rettslig bedømmelse av dem som fornekter gassing overhodet. Siden Fure og jeg synes enige i at straffeforfølgelse av disse såkalte «negasjonister» er uheldig, kan jeg la dette spørsmål ligge. I stedet vil jeg si at jeg godt forstår dem

Hans Fredrik Dahl blir i en pamflett, skrevet av historiker Odd-Bjørn Fure, angrepet for å ha villedet og desinformert om nasjonalsosialismen og revisjonisten David Irvings forskning. Her redegjør Dahl for sine standpunkter.

HANS FREDRIK DAHL: Hans oppfatning av okkupasjonshistorien kan blant annet leses i «Norsk krigshistorikk» der han var hovedredaktør og hovedbidragsyter. Arkivfoto: SIV-ELIN NÆRØ

som rent følelsesmessig reagerer mot å diskutere antallet gassofre i det hele tatt. Dette er eksistensielle spørsmål, og kan lett utlegges som hån mot de som omkom. Det har jeg imidlertid aldri gjort. Jeg har bare referert den historiske diskusjon av dette, som må gå sin gang. Jeg synes Fure skal ta i seg igjen påstanden om at jeg drives av «et ønske om å minimalisere det nasjonalsosialistiske massemord på en grotesk måte», for det er simpelthen ikke sant.

Etter dette blir det litt antiklimaks å bla om til Fures siste, indignerte utfall mot meg: at jeg idylliserer krigen i Norge 1940–45.

Det er forsvårdt sant at jeg har tatt til orde for en mer nøktern vurdering av tingene enn enkelte andre. Den artikkelen jeg skrev i Dagbladet 8. mai 1995,

tok for seg det hov- mot og den selv- godhet som nok også i noen grad kom fram i disse maida- gene. Dagbladet hadde bestilt mange andre og mer sentralt plasserte artikler enn min, men altså også denne, til feiring av frigjøringen.

Artikkelen heter «Seier'n på norsk» og gir en analyse av sangen «Seier'n er vår». Den skildrer hvordan denne sangen kom fra intet, blandet seg med jubelbruset, og steg til et nasjonalt kor. Mot den troskyldige seiersvissnet i ordene «seier'n er vår, vi har vinn, seier'n er vår», tar artikkelen så et skritt tilbake og gir hva den selv kaller et «kynisk korreks» til den stolte, uskyldige glede som sangen bærer vitne om – og som teksten ellers gir sin tilslutning. I denne retoriske korreks stilles opp en del strenge og barske mot-synspunkter til den naive oppfatning om at «vi har vinn- ningen».

Fure siterer korreks, fullstendig uten kontekst, som «Dahls oppfatning av den norske okkupasjonshistorien».

Hvis han virkelig lurte på hva min oppfatning av okkupasjonshistorien er, kunne han for eksempel gå til «Norsk krigshistorikk», skrevet våren 1995, der jeg var hovedredaktør og hovedbidrags- yter. Men det ville kanskje ødelegge et poeng?